

Overweging 8 februari 2015 genezen

Lezingen: 2Koningen 4, 18-37; 1Korintiërs 9, 16-23; Marcus 1, 29-39.

Naar aanleiding van de eerste lezing over de Sunammitische vrouw en Elisa moet ik denken aan een ontroerend verhaal uit de Talmud over Beroerja, de vrouw van de beroemde geleerde rabbi Meïr. Beroerja zelf was een fenomenale geleerde en dochter van een groot talmudist. Zij leefden in de 2de eeuw, een tijd van vervolging. De moeder en broer van Beroerja werden vermoord en haar vader werd voor haar ogen levend verbrand. Op een sabbat sterven haar beide zonen. Zij brengt ze naar boven en legt ze op een bed onder een laken. Als haar man thuis komt en naar zijn zonen vraagt geeft ze een ontwijkend antwoord. Eerst zet zij hem de sabbatmaaltijd voor en praat met hem. Tot drie keer toe beantwoordt zij zijn vraag niet. Aan het eind van de maaltijd legt ze hem een vraag voor. Ze vertelt haar man dat iemand haar een tijd geleden iets kostbaars heeft toevertrouwd en dat die persoon dat nu terugvraagt. Moet zij het teruggeven? Meïr zegt dat dat vanzelfsprekend moet, het is immers niet haar eigendom. Dan neemt ze hem mee naar boven. Meïr is gek van verdriet. Beroerja zegt dan zacht: "je moet niet huilen. Heb je niet zojuist gezegd dat we moeten teruggeven wat ons niet toebehoort? God heeft gegeven, God heeft genomen; zijn naam zij geprezen"

Het is een geweldig indrukwekkend verhaal. Beroerja schat het nameloze verdriet en de ontredde van haar man goed in. Zij is sterker dan hij en zet haar eigen verdriet opzij om hem voor te bereiden. Liefdevol zet ze een soort val voor hem op. Beter is het om te zeggen dat zij hem een kader aanreikt waarin hij zijn verdriet kan plaatsen. Leven, dat kostbare, wordt ons geschonken en toevertrouwd. We kunnen er geen rechten op doen gelden. We hebben geen eigendomsaanspraken. De mensen die ons gegeven zijn, zijn niet van ons. We kunnen hen niet bezitten. Dit besef biedt ons de mogelijkheid om ons leven te hervinden temidden van het enorme verdriet. In haar eigen leven, als jonge vrouw al, heeft Beroerja geleerd dat het leven niet vanzelfsprekend is. Het is een bedreigde en wankelende werkelijkheid. Mensen kunnen je zo maar ontvallen. Ouders, broers en zussen, en ook....kinderen. Dat kun je niet begrijpen. Je kunt er alleen maar je hoofd voor buigen. En een weg zien te vinden om ermee om te gaan.

In de eerste lezing uit het tweede boek Koningen zien we ook een vrouw die de dood van haar kind voor haar man verborgen houdt. Zij neemt er echter geen genoegen mee. Zij is terecht verontwaardigd. Zij heeft immers nergens om gevraagd. Zij was verzoend met haar kinderloosheid en leefde in vrede. Zij verleende een gulle gastvrijheid aan de man Gods, de profeet Elisa, en verlangde daar niets voor terug. Elisa zelf heeft het initiatief genomen om haar een zoon te beloven. Het verhaal leert ons dat daarbij dus sprake is van een andere situatie dan in het geval van Beroerja en Meïr. Waar in het laatste geval geen rechten kunnen gelden, is dat bij de Sunammitische anders. De door de profeet bemiddelde gave schept een verplichting jegens de moeder, en de vader uiteraard. Anders dan Beroerja gaat de Sunammitische haar recht bij de profeet halen. Deze komt met haar naar het huis en geeft haar haar zoon terug. De man die op het veld werkte, heeft er misschien niet eens iets van meegekregen. Ook deze sterke vrouw heeft zelfstandig gehandeld om te doen wat haar juist leek.

We hebben hier twee verschillende verhalen die ons iets willen leren. Twee verschillende reacties op wat als onrecht wordt ervaren. Het ene onrecht is inherent aan het leven zelf dat verre van volmaakt is, dat kwetsbaar is en breekbaar. Het leven dat ons verdriet doet en pijn bezorgt. Maar waar we niemand aansprakelijk voor kunnen stellen. Hooguit God. Maar ja, in wat voor God geloven we dan? En kunnen we dan met dat Godsbeeld leven? En er is dat andere onrecht, waarvan het leven slachtoffer is. Wat aanrekenbaar en

toerekenbaar is aan menselijke interventies. Een onrecht waarop verhaal valt te halen, overigens niet altijd op een manier die de geleden schade herstelt.

Zoals bijvoorbeeld de oude weduwwrouw in Oost Ukraine die alles is kwijtgeraakt, haar huis, haar relaties, haar zekerheid, haar bestaan. Die huilend zegt: "ik heb hier toch niet om gevraagd? Het wordt ons allemaal maar aangedaan. De separatisten, de regering, monsters zijn het". Of de vrouw die haar familie, haar kinderen kwijt is door toedoen van Al Shabaab. De vader die zijn zoon levend ziet verbranden door toedoen van IS. Ouders die hun kinderen verliezen aan Boko Haram.

Hier past verontwaardiging en een roep om recht. Ook al brengt het de doden niet terug en herstelt het de schade niet die is toegebracht aan zovele, veelal jonge levens.

In het evangelie lezen we dat Jezus na zijn optreden in de synagoge van Kafarnaum met nog een paar leerlingen naar het Huis van Simon en Andreas gaat. Daar ligt de schoonmoeder van Simon Petrus ziek te bed. De leerlingen bepleiten haar zaak bij Jezus en Hij geneest haar. Zij staat op en bedient hen. We kunnen deze zin natuurlijk seksistisch en rolbevestigend verstaan. En het beeld is dat natuurlijk ook. We hoeven ons niet zoveel illusies te maken over de gelijkwaardigheid van de bijbelse samenleving. Dat maakt het optreden van Jezus juist vaak zo verfrissend. Het beeld wordt namelijk ook gebruikt om iets anders duidelijk te maken. Zodra Jezus in huis is, is er heil voorhanden. Als we Jezus binnenlaten is er genezing mogelijk. We kunnen opnieuw gaan leven. We kunnen opstaan uit de koorts die ons leven in de greep houdt, en Hem dienen. In Hem is er verlichting voor allen wier geest verduisterd is, het is immers avond en donker wanneer allerlei mensen bij Hem gebracht worden. En ook dezen geneest Hij. Zovelen zijn het er dat daardoor de eigenlijke bedoeling van zijn zending verduisterd dreigt te worden. In alle vroegte, donker was het nog, gaat Hij naar buiten om te bidden. Hij maakt daar zijn leerlingen duidelijk dat Hij geen wonderdoener is, althans dat het daar niet om gaat. Ook al zouden wij zelf misschien maar al te graag zo iemand in onze buurt hebben. Om ons tegemoet te komen in onze nood. Maar meestal moeten we het doen met de benaderwijze van Beroerja.

Jezus is gekomen om te verkondigen, en wel de nabijheid van het koninkrijk. Het heil dat mensen ervaren is het gevolg van die nabijheid, niet de oorzaak ervan (vergelijk: "zoekt eerst het koninkrijk en al het andere zal u gegeven worden"). Zijn leerlingen moeten leren dat zij zelf van die nabijheid van het koninkrijk moeten getuigen in hun woorden en in hun daden. Maar eerst moeten zij het koninkrijk in zichzelf ontdekken als een kwaliteit van de Geest en van het hart.

Als we de Schrift lezen, moeten we ons niet door de vorm en de letterlijke inhoud van de verhalen laten verblinden. Hoe dramatisch of wonderlijk die verhalen ook kunnen zijn. We moeten ze bevragen. Wat staat er en wat wordt ermee bedoeld? Waarom zijn ze zo geschreven? Wat hebben zij ons te vertellen? Want uiteindelijk gaat het daarom. De verhalen zijn er niet voor om ons te verbazen of te verbijsteren. Ook niet zozeer om de goddelijkheid van Jezus aan te tonen. Maar eerder om ons te onderrichten in de nabijheid van God. Om ons te leren met God te leven, met Hem door het leven te gaan.

Daartoe interpreteren we de verhalen van de Schrift, die soms zelf ook al een verduidelijking van zichzelf meedragen. Veel verhalen, commentaren en interpretaties ten aanzien van de torah zijn opgenomen in de vele delen tellende Talmud. Hierin zijn de geleerde opvattingen van duizenden rabbi's opgenomen. Het is niet een codex, geen overzicht van leerstellingen, van dogma's. Het is in de eerste plaats wat de naam zegt: lering, afgeleid van het werkwoord leren (lmd).

Dat is ook de bedoeling van de verhalen in de bijbel. Dat we er iets van leren. Niet om ze als kant en klare waarheid te verkondigen en anderen op te leggen. Het is geen pasklare kennis die we uit het hoofd kunnen leren. We moeten ermee aan de slag, opdat zij zich

voor ons verlangend hart ontsluiten. Om ons te leren om te gaan met het leven, om te leren wat rechtvaardig is, om te leren om te gaan met de pijn die aan het leven kleeft, zodat we op een goede manier weer verder kunnen. Het zijn lessen voor het leven die je alleen kunt leren door de verhalen met je eigen leven te verbinden. Amen.